ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Т. Петрова, Г. Островська, Р. Луценко,
Е. Шакіна, С. Чечотіна, О. Луценко

АНТИБАКТЕРІАЛЬНА ТЕРАПІЯ В СТОМАТОЛОГІЇ

Навчальний посібник

Видавець Марченко Т.В.

Львів

УДК 615.281.9-085:616.314

А 72

Рекомендовано до видання Вченою радою Полтавського державного медичного університету

Авторський склад:

Доцент, к.мед.н. Т. Петрова
Доцент, к.мед.н. Г. Островська
Доцент, д.мед.н. Р. Луценко
Доцент, к.мед.н. Е. Шакіна
Доцент, к.мед.н. С. Чечотіна
Викладач О. Луценко

Рецензенти:
Князькова Ірина Іванівна – завідувачка кафедри клінічної фармакології та внутрішньої медицини Харківського національного медичного університету, доктор медичних наук, професор.
Зайченко Ганна Володимирівна – завідувачка кафедри фармакології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, доктор медичних наук, професор.
Аветіков Давид Соломонович – професор кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії з пластичною та реконструктивною хірургією голови та шиї Полтавського державного медичного університету, доктор медичних наук.

А 72 Антибактеріальна терапія в стоматології: навчальний посібник / Т. Петрова, Г. Островська, Р. Луценко, Е. Шакіна, С. Чечотіна, О. Луценко. Львів: Видавець Марченко Т.В.- 296с.

ISBN 978-617-7937-73-8

Профільований навчальний посібник з питань антибактеріальної терапії в стоматології стане суттєвим орієнтиром у діяльності майбутнього спеціаліста. У даному навчальному посібнику представлена об'єктивна інформація з клініко-фармакологічних властивостей антибактеріальних засобів та основ їх раціонального застосування у стоматологічній практиці. Для проведення ефективної результативної терапії лікар-стоматолог повинен набути знання щодо фармакологічних властивостей антибактеріальних засобів, їх побічної дії, показань та протипоказань, основних принципів призначення та дозування, комбінованого використання тощо. Відомості представлені послідовно, з висвітленням часу створенння антибактеріальних препаратів та їх результативності у сучасній фармакотерапії. Для здобувачів освіти, лікарів-інтернів, викладачів вищих медичних навчальних закладів України та лікарів медичного профілю та стоматологів.

© Т. Петрова, Г. Островська, Р. Луценко, Е. Шакіна, С. Чечотіна, О. Луценко
© ФОП Марченко Т.В.

ISBN 978-617-7937-73-8

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА		6
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ		8
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ З ВИКОРИСТАННЯ АНТИБАКТЕРІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ		11
1.1.	Актуальність проблеми. Збудники стоматологічних захворювань	11
1.2.	Антибіотикорезистентність мікроорганізмів	15
1.3.	Загальні положення дії антибактеріальних препаратів та їх класифікація	21
1.4.	Принципи призначення антибактеріальних препаратів	23
РОЗДІЛ 2. СПЕЦІАЛЬНА ФАРМАКОЛОГІЯ АНТИБАКТЕРІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ		25
2.1.	**Антисептичні засоби**	25
2.1.1.	Галогени та галогенвмісні сполуки	29
2.1.2.	Окисники	31
2.1.3.	Кислоти й основи	32
2.1.4.	Сполуки важких металів	34
2.1.5.	Група фенолу	36
2.1.6.	Група формальдегіду	38
2.1.7.	Барвники	39
2.1.8.	Спирти	40
2.1.9.	Нітрофурани-антисептики	40
2.1.10.	Катіонні детергенти	41
2.1.11.	Препарати природного походження	45
2.1.12.	Антисептики інших груп	47
2.2.	**Синтетичні антибактеріальні засоби**	48
2.2.1.	Хінолони/фторхінолони	49
2.2.2.	Оксазолідинони	52

2.2.3.	Нітроімідазоли	54
2.2.4.	Сульфаніламіди	56
2.2.5.	Нітрофурани	58
2.2.6.	Оксихіноліни	60
2.2.7.	Хіноксаліни	61
2.3.	**Антибіотики**	63
2.3.1.	Пеніциліни	63
2.3.2.	Цефалоспорини	68
2.3.3.	Монобактами	72
2.3.4.	Карбапенеми	74
2.3.5.	Макроліди	**77**
2.3.6.	Азаліди	81
2.3.7.	Кетоліди, стрептограміни	82
2.3.8.	Лінкозаміди	85
2.3.9.	Тетрацикліни	89
2.3.10.	Аміноглікозиди	92
2.3.11.	Глікопептиди	96
2.3.12.	Анзаміцини	98
2.3.13.	Хлорамфеніколи	99
2.3.14.	Стероїди	101
2.3.15.	Поліпептиди	102
2.4.	**Інші препарати, що призначають при запаленнях інфекційного ґенезу**	104
2.4.1.	Нестероїдні протизапальні препарати	104
2.4.2.	Стероїдні протизапальні препарати	111
2.4.3.	Ферментні препарати	115
2.4.4.	Імунотропні препарати	119
2.4.5.	Біопрепарати	129
2.4.6.	Протигрибкові препарати	133

РОЗДІЛ 3. РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ АНТИБАКТЕРІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ		137
3.1.	**Терапевтична стоматологія**	139
3.1.1.	Пульпіт	139
3.1.2.	Періодонтит	143
3.1.3.	Захворювання пародонту	147
3.1.4.	Захворювання слизової оболонки порожнини рота	159
3.2.	**Хірургічна стоматологія**	169
3.1.1.	Принципи використання антибактеріальних препаратів	169
3.1.2.	Профілактичне використання антибактеріальних препаратів	176
3.1.3.	Одонтогенний гайморит	182
3.1.4.	Одонтогенний абсцес	184
3.1.5.	Періостит і остеомієліт щелеп	185
3.1.6.	Одонтогенна флегмона голови та шиї	187
3.1.7.	Лімфаденіт, аденофлегмона голови та шиї	188
3.1.8.	Фурункул, карбункул	190
3.3.	**Інтенсивна терапія інфекційно-запальних процесів**	192
3.4.	**Місцеве медикаментозне лікування ранової інфекції**	199
ЛІТЕРАТУРА		212
ДОДАТКИ. Таблиці (ефективність АБП щодо окремих мікроорганізмів, вибір препаратів, режими дозування, комбінування тощо).		219

ПЕРЕДМОВА

Сучасна стоматологія вийшла на передові рубежі за науковими здобутками та практичними досягненнями у багатьох своїх напрямках (хірургічний, терапевтичний, ортопедичний, ортодонтичний, косметологічний), де орієнтиром у своїй діяльності вважає європейські стандарти.

Лікарі-стоматологи застосовують у своїй роботі різноманітні методи лікування, з яких вагомими є фармакотерапевтичні. Значне місце у структурі терапевтичної та хірургічної стоматологічної патології займають ураження, що мають інфекційне походження (пародонтит, флегмона, абсцес, альвеоліт, періостит, остеомієліт тощо). В їх лікуванні широке використання знайшли антибактеріальні лікарські засоби, своєчасне та раціональне призначення яких має вирішальне значення та запобігає виникненню ускладнень хвороби.

Антибактеріальні засоби є фармакологічною групою з вираженою динамічністю властивостей, іноді з швидкою втратою ефективності внаслідок розвитку резистентності мікроорганізмів. За цих та багатьох інших причин, особливо вірогідності виникнення дисбактеріозу, раціональне призначення антибактеріальних препаратів в умовах клінічної практики є складним процесом. Для проведення результативної терапії лікар-стоматолог повинен володіти знаннями щодо фармакологічних властивостей антибактеріальних засобів, їх побічної дії, показань та протипоказань до призначення, дозування, основних принципів вибору та комбінування.

Профільований посібник з питань антибактеріальної терапії в стоматології стане орієнтиром та помічником у діяльності майбутнього спеціаліста. У навчальному посібнику авторами поставлена мета донести до здобувачів освіти об’єктивну інформацію з клініко-фармакологічних властивостей антибактеріальних засобів та основ їх раціонального застосування в стоматологічній практиці. У І частині навчального посібника розглянуті загальні питання використання антибактеріальних засобів (актуальність, антибіотикорезистентність, принципи застосування тощо). Частина ІІ

«Спеціальна фармакологія антибактеріальних засобів» включає в себе «Антисептичні засоби», «Синтетичні антибактеріальні засоби», «Антибіотики» та «Інші засоби, що призначають при лікуванні запалень інфекційного ґенезу». Частина ІІІ «Раціональне використання антибактеріальних засобів» містить інформацію з основ застосовування антибактеріальних препаратів в терапевтичній, хірургічній стоматології та місцевого медикаментозного лікування ранової інфекції. Великий за обсягом додаток містить навчальний матеріал щодо вибору антибактеріальних препаратів (АБП), їх дозування, тривалості терапії та механізмів взаємодії. Представлена у посібнику інформація відображає сучасні наукові досягнення фармакології з питань антибактеріальної терапії, що має посприяти покращенню навчання здобувачів освіти та розвитку в них клінічного мислення.

Матеріал посібника розрахований на здобувачів освіти стоматологічних факультетів, інтернів та практикуючих лікарів стоматологічного фаху на допомогу у їх повсякденній діяльності.

Навчальне видання

ПЕТРОВА ТАМАРА АРКАДІЇВНА
ОСТРОВСЬКА ГАЛИНА ЮРІЇВНА
ЛУЦЕНКО РУСЛАН ВОЛОДИМИРОВИЧ
ШАКІНА ЕЛІНА ГЕОРГІЇВНА
ЧЕЧОТІНА СВІТЛАНА ЮРІЇВНА
ЛУЦЕНКО ОЛЬГА АНАТОЛІЇВНА

АНТИБАКТЕРІАЛЬНА ТЕРАПІЯ В СТОМАТОЛОГІЇ

Навчальний посібник

Формат 60х84/16. Папір друк. № 2. Гарнітура Minion Pro.
Умовн. друк. арк. 14,65.

Видавець Марченко Т.В.
м. Львів, 79053, Україна, Перфецького 11 А,
тел.+380503701957
e-mail: magnol06@ukr.net
https://magnolia.lviv.ua

Видавець Марченко Т. В.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції: серія ДК № 6784 від 30.05.2019 року,
видане Державним комітетом інформаційної політики,
телебачення та радіомовлення України
Надруковано у друкарні видавця ФОП Марченко Т. В.